

ring van waren wordt in het Wasmiddelenbesluit een gevaaraanduiding verplicht gesteld op alle was- en reinigingsmiddelen welke bij inwendig gebruik etsend werken.

Van de petroleumprodukten die door kinderen worden gedronken, staat vooral meubelolie op basis van terpentijn hoog genoteerd; volgens onze gegevens werden bij 10-15% van de desbetreffende kinderen longafwijkingen geconstateerd. Wij adviseren dan ook voor alle kinderen die petroleumprodukten hebben geconsumeerd een observatieperiode van 24 uur.

Grote aantallen kinderen (vooral jongetjes) slikken „de Pil”, gelukkig zonder ernstige verschijnselen. Anticariëtabletten zijn ook zeer uitverkoren om in groten getale te worden geslikt; behoudens braken werden tot nu toe geen ernstige gevolgen gemeld.

De research heeft zich bepaald tot projectonderzoek. Indien volgens gegevens van het NVIC een intoxicatie moeilijk of niet behandelbaar blijkt te zijn, wordt de informant gevraagd zijn patiënt te verwijzen naar de afdeling Reanimatie, waar intensieve observatie mogelijk is. Voor de problemen die klinisch moeilijk oplosbaar zijn, wordt getracht door middel van (dier-) experimenteel laboratoriumonderzoek een oplossing te vinden. Indien men het verantwoord acht de in het laboratorium gevonden therapie op patiënten toe te passen, kan dit gebeuren onder zorgvuldige controle op bovengenoemde afdeling. Als de verkregen resultaten gunstig zijn, kan via het NVIC bij soortgelijke

intoxicaties het nieuwe therapeutische beleid telefonisch worden geadviseerd. Door deze wijze van samenwerking: documentatie, research en kliniek kon de gangbare therapie met dithiocarbamaat bij thallium-intoxicaties als gevaarlijk worden ontmaskerd. Er werd een nieuwe therapie ontwikkeld met Berlijnsblauw, die thans met succes ook buiten Nederland wordt toegepast. Soortgelijk projectonderzoek vond plaats of is nog gaande voor de volgende stoffen: tricyclische antidepressiva, Paraquat (1,1'-dimethyl-4,4'-bipyridinium), corrosieve huishoudmiddelen en orfenadrine.

In samenwerking met een researchgroep van het Guy's Hospital te Londen wordt de toepassing van hemoperfusie door middel van de koolnier onderzocht, waarmee waarschijnlijk uiteindelijk het antwoord is gevonden op de tot nu vrijwel onbehandelbare Vesparax-vergiftiging.

Hoewel wij tot nu toe voornamelijk repressief hebben kunnen optreden door therapeutische maatregelen te ontwerpen voor produkten die reeds in de handel waren, hopen wij in de toekomst meer preventief te kunnen gaan werken.

Voor het geven van informatie aan artsen, apothekers en dierenartsen is het NVIC dag en nacht bereikbaar onder telefoonnummer 030-789111 toestel 1222 of 1375.

Mei 1975

VRAAG EN ANTWOORD

(De beantwoording van de in deze rubriek gestelde vragen berust op gegevens, ons verstrekt door daartoe geraadpleegde deskundigen)

Contraceptieve betrouwbaarheid van sequentiepreparaten

Vraag 2. Binnen één jaar zag ik mijn huisartsenpraktijk twee zwangerschappen ontstaan tijdens het gebruik van de ovulatiereguleerder Ovanon. In beide gevallen was er geen enkele aanwijzing voor „patient-failure”. Volgens de artsbezoeker zou het middel de betrouwbaarheid van een combinatiepreparaat „benaderen”. Verschillen de in de handel gebrachte sequentiepreparaten in contraceptief effect?

Antwoord. De klinische effectiviteit van sequentiepreparaten is minder groot dan die van combinatiepreparaten. De klinische effectiviteit van eerstgenoemde contraceptiva komt tot uitdrukking in zwangerschapscijfers van 0,5 tot 25, met een gemiddelde van 1,4, terwijl die van combinatiepreparaten 0,01 tot 1,7 bedragen, met een gemiddelde van 0,7. De sequentiepreparaten zijn iets minder betrouwbaar, doordat in het begin van de kuur (7-16 dagen), wanneer uitsluitend oestrogene stoffen worden toegediend, zich een ontsnappingsovulatie kan voordoen, terwijl tevens spermatozoa in het cervixsecret kunnen doordringen.

Door de combinatie met progestagenen wordt daarna ook nog het endometrium goed voorbereid voor de implantatie van een bevrucht ei. Van sequentiepreparaten met lage doses oestrogene stoffen, of bij langduriger toepassing van uitsluitend oestrogene stoffen, is theoretisch een geringere klinische werkzaamheid te verwachten dan van sequentiepreparaten met de gebruikelijke dosis oestrogene stof die slechts kort (bv. 7 dagen) uitsluitend wordt toegepast.

Ovanon is wat de duur dat uitsluitend oestrogenen worden toegediend en wat de dosis van oestrogenen en progestagenen betreft een rationeel samengesteld sequentiepreparaat.

INGEZONDEN

Ginseng

Het lag voor de hand dat mijn kritische opmerking over een oud en eerbiedwaardig middel als ginseng is, tot een tegenopmerking zou leiden. Kort nadat mijn „Ingezonden”

verscheen in het tijdschrift (1975) las ik het artikel van de vier Japanners in het *Journal of Biochemistry*, waar WIEDENHOF op doelt. Het lijkt me te ver gaan om naar aanleiding hiervan iet wat denigrerend over het monumentale werk van HEGNAUER te stellen dat men op het ogenblik wel iets verder is met ginseng-research. De saponinen worden ook genoemd in diens *Chemotaxonomie der Pflanzen*. Het gaat om een chemotaxonomisch boek en niet om een toxicologisch of farmacologisch.

In het door WIEDENHOF aangehaalde artikel worden proeven beschreven met zeven geïsoleerde saponinen van ginseng, intraperitoneaal bij muizen ingespoten. De leucine-opname in het serum werd hierna onderzocht. Deze nam recht evenredig toe met de toegediende dosis en hieruit wordt geconcludeerd tot een stimulerend effect.

Extrapolatie van deze bevindingen naar menselijk gebruik lijkt me zeer voorbarig. Maar het ergste is dat in dit artikel de polyacetylenen niet worden genoemd. Wat dat betreft zijn we dus in het geheel niet verder gekomen. We blijven benieuwd naar verder onderzoek betreffende de polyacetylenen. Het kan best zijn dat WIEDENHOF gelijk heeft en dat de toxiciteit wel meevalt.

Mijn bezwaar tegen ginseng is dat we dat helemaal niet weten en dat het erg duur aan het publiek wordt aangeboden. Heel opmerkelijk is daarbij dat ginseng alléén niet voldoende blijkt te zijn. Het wordt in de handel gebracht als Bio-

Ginseng met de toevoeging „extra forte”. Dit laatste wordt blijkbaar gerechtvaardigd door de toevoeging van maar liefst 12 verschillende stoffen of kruidenextracten. Mijn bezwaar geldt ook het gebruik van het woordje „Bio”. In de reclamewereld suggereert men dat alles met dit woordje of met „biologisch” als epitheton ornans goed moet zijn en onschadelijk is. Die heren zou ik willen wijzen op het pokkenvirus, cholera-vibrionen of slangengif, om maar enkele zaken te noemen, die alle buitengewoon biologisch zijn om in hun jargon te spreken.

Op grond van wat er nu bekend is omtrent ginseng kan de toepassing ervan alleen berusten op „the bad science of good intentions”.

Literatuur: DARNLEY GIBBS, R. (1971) *Chemotaxonomy of flowering plants*. Vol. 1, bl. 85. McGill-Queen's University Press, Montreal. — JOHNSON, A. W. (1965) Polyacetylenic compounds in nature. *Endeavour* 24, 126. — OTERDOOM, H. J. (1975) *Ned. T. Geneesk.* 119, 1513. — SØRENSEN, N. A. (1963) Chemical taxonomy of acetylenic compounds. In: T. SWAIN, *Chemical plant taxonomy*. Academic Press, New York. — WIEDENHOF, N. (1975) *Ned. T. Geneesk.* 119, 1905.

Haren, november 1975

H. J. OTERDOOM

BOEKAANKONDIGINGEN

Mens, maatschappij en kliniek. Verslagen van voordrachten en discussies Studiedagen voorjaar 1975, georganiseerd door de Stichting Studiecentrum voor Ziekenhuiswetenschappen. 176 bl. De Tijdstroom, Lochem 1975. Prijs: ingen. f 24,—.

De onder een te weidse titel gebundelde onderwerpen zijn zeer uiteenlopend. Door alle loopt echter de rode draad van de huidige onzekerheid, de dreiging van maatschappelijke veranderingen in en buiten het ziekenhuis. Er is onvoldoende communicatie, onvoldoende groepsvorming. De patiënt dreigt zijn mens-zijn te verliezen. Kunnen we hulp verwachten van de organisatiopsycholoog, de gedragswetenschapper, de ziekenhuispastor? Welke bedreiging houdt de verandering in de gezondheidszorg in, de druk van de overheid, de regionalisatie, de ziekenfondsen met hun streven naar doelmatigheid en toetsing van de ziekenhuizen? In dit alles speelt de ziekenhuisspecialist een rol, ook hij voelt zich bedreigd. De huidige ethiek van inkomensverwerving en -verdeling vraagt om een nieuwe ethische benadering van het eigen financieel gedrag in alle openheid en matiging.

De laatste voordracht handelt over de dreigende onttroning van de ziekenhuisspecialist. Deze kan nog slechts functioneren in inter- en multidisciplinair teamverband. De arts-patiëntrelatie wordt daardoor gefragmenteerd. Hoe dit op te vangen? Gekozen wordt voor het „consent” beginsel. Geen gedeelde verantwoordelijkheid, maar behoud van de volle verantwoordelijkheid voor de eigen bijdrage en alléén instemming op basis van minimaal te stellen eisen voor deze eigen verantwoordelijkheid.

Het boekje wordt gaarne aanbevolen aan medische stafleden en andere ziekenhuismedewerkers.

P. A. COUMOU

E. FUCHS, *Asthma bronchiale in der Gewerbemedizin*. 74 bl., fig. A. W. Gentner, Stuttgart 1973.

Dit boekje, als dissertatie verschenen, geeft een korte beschrijving van de factoren die een rol kunnen spelen bij het optreden van astmatische klachten bij werknemers in bepaalde beroepen of bedrijven.

Het is allerm minst als een compleet overzicht te beschouwen, maar laat zich als een eerste inleiding wel prettig lezen.

H. J. SLUITER

G. CH. F. BRINKBOK, *Pathologie voor radiologische laboranten*. 3e druk. 367 bl., 22 fig. Oosthoek, Scheltema & Holkema, Utrecht 1975. Prijs: ingen. f 50,—.

In de derde druk van dit bekende leerboek voor radiologische laboranten wordt meer aandacht geschonken aan de oncologie, waarmee laboranten en leerlinglaboranten in hun werk op de radiotherapeutische afdelingen te maken hebben. De diagnostiek met behulp van radioactieve isotopen wordt in verschillende hoofdstukken kort genoemd. Evenals bij de vorige twee drukken blijft het repertorium de leerstof voor het examen aangeven. Reeds alleen hierom is het een onmisbare hulp bij de opleiding.

De auteur is er niet helemaal in geslaagd het boek te schrijven als naslagwerk dat bijblijft bij de nieuwste ontwikkelingen. Nieuwe technieken, zoals de echografie en de thermografie, worden wat oppervlakkig behandeld. De computer-tomografie komt geheel niet aan bod. Maar dit neemt niet weg dat wij het boek blijvend kunnen aanbevelen bij de opleiding tot radiologisch laborant.

A. C. KLINKHAMER